

# Hogyan lett a királyból - vitéz?

Beszélgetés  
Koltay Gábor  
rendezővel

Tavaly nyáron a szegedi szabadtéri igazgatósága úgy nyilatkozott, hogy a Játékok történetében szinte példátlan népszerűsége miatt 1985-ben is másorra tűzik az István, a királyt. A közvélemény örömmel nyugtázta a tény, hiszen akik tavaly nem jutottak belépőhöz, most szeretnék volna látni. Am az őszön szükségavé sajtótájékoztató adta hírül, mégsem lesz István, helyette a stáb János, a vitéz címmel rockdaljátékot készít elő. Mivel Koltay Gábor rendező éppúgy érdekelt az idei premierben, mint az Istvánban volt, a Délmagyarország őt kérte föl a történetek magyarázatára.

— Magam is közvetlenül a sajtótájékoztató előtt értesültem a fejleményekről. A szabadtéri igazgatója telefonált, hogy náluk jártak a szerzők, és a tavalyi szóbeli bejegyzésüket visszavonva, nem járultak hozzá a darab felújításához. Látogatásukról így szereztem tudomást, majd néhány hétre rá egy udvarias, de rendkívül „ködös” tartalmú levélben erősítették meg a tényt, az okok feltüntetése nélkül. A szegedi beszélgetés alapján állítólag két indokot hoztak fel. Az egyik szerint a darabot szeretnék külföldre is kivinni, ehhez viszont előzően kisebb méretekben, köztársaságban kell bemutatni, hogy kiderüljön, mit is „tud” a darab hagyományos színházi körülmények között. Az előzetes tárgyalásokon a hírek szerint a szóba jövő színház kikötötte, csak úgy vállalja az őszi bemutatót, ha a szegedi előadásokat lemondják. A másik indok szerint akkora volt a tavalyi siker, hogy a jóllakott, örömtias társulat egy év múlva már nem tudna ugyanazzal az intenzitással, ugyanolyan hőfokon, ugyanakkora sikert elérni. Nem tudom, hogy valóban ezek az indokok vezették-e a végős döntéshez, továbbá, hogy a vigszínházi, majd nemzeti színházi tárgyalásokon milyen feltételrendszer közepette született megállapodás az őszi bemutatóra, mégis úgy gondolom, egyik érvek sincs komoly alapja. Nem értem, hogy hát — feltehetően — sikerés, telt házas szegedi nyári előadás miatt befolyásolná a darab nemzeti színházi őszi utóéletét. Ugyanakkor, őszintén szólva, a társulattal szemben is méltánytalanul érzem, hogy egy — a közönség és a kritika által is — elfogadott, magasra értékelt előadás felújítása miatt jelentet volna művészi értéksökkenést. Ez a döntés sok ezer rajongót rövidített meg. Szükségesnek tartottam volna, hogy azok, akik a döntést hozták, az eltelt fél év során valamilyen formában tájékoztassák a közvéleményt, amely ilyen esetben hajlamos hinni a pletykáknak. Már azt is hallottam, hogy a szegediek mondták le, hogy „felülről” valaki betiltotta, le kellett venni a másorról stb. Egyszerűbb és őszintébb lett volna a közvéleményt idejében és hitelesen informálni a valós okokról.

— Ilyen előzmények után a János, a vitéz meghirdetése úgy hatott, mintha hirtelen előrángattak volna valamit az István helyett. Kivált, mert a darab még el sem készült.

— Valóban támadhat eféle következtetés, ám egy biztos, a János, a vitéz ötlete már az István szegedi próbái alatt megfogalmazódott. Sőt, szóbeli megállapodás is történt a szegedi vezetőkkel 1986 nyarára. De ugyanígy dolgoztunk már akkor a Hősök terén bemutatott produkciónk, az Itt élnek, halnod kell szövegkönyvén is. Azaz, hát tulajdonképpen itt egy folyamatos gondolkodásról, és — remélem, nemcsak számomra — összekapcsolható produkciók sorozatáról van szó. Néhányan elhatároztuk, hogy szeretnénk olyan „furcsa” műfajú, nagy hatású sok ezer ember érzés- és gondolatvilágához eljutó, a mi történelmünkkel foglalkozó produkciókat létrehozni, amelyek hagyomány nélküliek. Gondolatismagukat tekintve történelmünket fejlesztheti, stílusban pedig

a pop-rock zenét meghonosító beatmozgalom és a népzenei-énektáncot újraélesztő táncmozgalom formanyelvi eredményeit felhasználva alakít ki valamit sajátos, csak ránk jellemző, aszociációkra készítő világot. Ennek első reprezentánsa az István, a király volt, de idesoroljuk a Nemzeti Múzeum előtti, március 15-i fellépésünket, a Hősök terén előadott történelmi játékkunkat, az Itt élnek, halnod kell című produkciót, és — a János, a vitéz is. Örülünk, hogy a Szörényi, Bródy páros után ismét a magyar könnyűzene reprezentánsa, Victor Máté vállalta el a közös munkát.

— Feltűnő a címéleti hasonlóság az István, a királylyal. Ezt mi indokolja?

— Két dolgot szeretnénk volna jelezni. Egyrészt, hogy néhány ember tudatos törekvésének, produkciók so-

rozatán keresztül vállalt programjának vagyunk tanúi, másrészt, hogy eleve felkeltjük az érdeklődést a „másmilyen” János vitéz iránt. Hogy még véletlenül se higgye bárki, a hagyományos darab hagyományos előadásáról van szó.

— Végezetül: mire számíthat a közönség, és mit várnak az alkotók, a kivitelezők?

— Meggyőződésünk, hogy a mű stilizált megjelenítése, a már-már szürreális mesevilág rendkívül alkalmas az atraktív színpadi feldolgozásra. A fantasztikus részletekkel teletűzdelt mesevilág a Dóm tér színpadán képi varázslattá válhat. A művet a minél intenzívebb hatás érdekében szünet nélkül, egyhuzamban adjuk elő. Ennek érdekében olyan diszlektikus lesz, amely a Dóm homlokzata, nyitható kapui adta hatáselektések kihasználásával a nyílt színen, rekvizitek áthelyezésével, világítási és pirotechnikai effektusok segítségével, könnyűszerrel variálható. Ez a 1983-as az István, a király 1983-as városligeti előadásán debütált, azóta lényegében együtt van, és remélem, még sokáig együtt fog dolgozni.

A Magyar Hanglemezgyártó Vállalat törökbálinti stúdiójában készül a monstre felvétel, amely egyébként az előadás alapját képező hangszalag. A dupla albumot ünneplés körülmények között, az augusztus 9-i bemutató előtt mutatják be, stílusosan Szegeden. Nem tervezünk filmfelvételt, minden energiánkkal a színházi előadásokra akarunk koncentrálni. A zenei anyag alapján igazi játékfilmek közegeben, magyarországi külső helyszíneken 1986 nyarán szeretnénk játékfilmet készíteni a János, a vitézből. Tudom, az István, a király tavalyi sikerei után ugyanannak a stábnak másmilyen produkcióval nem könnyű színre lépni. Óriási az előzetes várakozás. Őszintén remélem, hogy ezt a bemutatókat is egy színházban-filmben gondolkodó közösség újabb megnyilatkozási kísérletének fogják fel, hogy a nézők nem elítéltelekkel, hanem érdeklődő nyíltsággal ülnék majd a nézőterre. A legjobb szándékkal jövőnk Szegedre, ahol Petőfi Sándor szellemiségét szeretnénk megidézni, a népi hős mítoszt szeretnénk modern formában újraélelni.

## Spanyol kiállítás

Kortárs spanyol festészeti kiállítás nyílt szombaton a Magyar Nemzeti Galériában. A tárlatot Rátkai Ferenc művelődési miniszterhelyettes és Alfonso Guerra, a hivatalos látogatáson hazánkban tartózkodó spanyol miniszterelnök-helyettes nyitotta meg Kőpeczi Béla művelődési miniszter, valamint José Maria Ullrich y Rojas, Spanyolország budapesti nagykövete jelenlétében.

Rátkai Ferenc megnyitó beszédében kiemelte, hogy a mostani kiállítás hosszú szünet után lehetővé teszi a magyar közönségnek az újbóli találkozást a modern spanyol festészet kiemelkedő alkotásaival.

Alfonso Guerra beszédében hangsúlyozta: a kölcsönös és mind mélyebb ismeretek egymás országáról, kultúrájáról elmélyítik a barátságot Magyarország és Spanyolország között.

## Szórakoztak, moziztak, vágtaztak VII-poénok Vásárhelyről

„Hát az úgy volt, még múlt vasárnap, hogy ötödik délnél még sehogy sem álltunk. Egyetlen feladattal sem végeztünk. Közben keresni kellett egy másik csapatot a sportfeladat végrehajtásához. Namármost. Ott voltunk, mi, mórakalmiak, csupa lányok, illetve, hogy rajtam kívül mind lány. Elkaptuk a zánkányszékiet: azok meg mind fiúk. Hát, focizni nem álltunk le velük. Mit csináljunk, mit csináljunk? Kötélhúzás mellett döntöttünk. Marika kiállt (kismama). No, mondom a lányoknak: Most vagy soha! Győztünk. Ide, Vásárhelyre is kilencen jöttünk, Marika hiányzik. Mi lesz? Ha itt lenne a tanácselnök, aki annyit segített!”

Elmondta Szondi Sándor, versenyző.

„En nem is értem, miért nem fordanak a mai férfiak is szmokingot? A kaszinóban, ugye, csak elegáns játékeztetők ülhetnek. Mint Monte Carlóban. Fehér kesztyű még csak-csak akadt, de szmoking! Mentünk a színházba, nem volt. Mentünk a kölcsönzöbe, ott akadt volna, csillagászati árért. Az üzletekben? Mit mondjak, néztek ránk, mint...”

Elmondta Papp Magdolna, a KISZ-iskola tanára, rendező.

„Természetesen gépelek, nagyon szívesen, de most kávé főzök, aztán elrohanok a Szántó kollégiumába, rendbe van-e ott minden. Utána átszaladok a József Attila Általános Iskolába, azután visszazsaladok a városi KISZ-bizottságra, ahol a fogadáson pincérekedek, kinéztek a Kossuth térre, a VIT-bazárba, nehogy bővít is áruljanak. Jut eszembe, a hűgomat is meg kéne keresni, egyetlen fillérje sincs. Tudod, átjöttünk egy páran, segíteni a házigazdáknak. Ja, mikor akarsz diktálni?”

Kérdezte Mester Zsuzsanna, a megyei KISZ-bizottság titkárnéje.

„Kérem, erre most behajtani tilos! Forduljon vissza, menjen a másik utcába tovább!” Integgett Vásárhelyen, a Bethlen gimnázium előtt, úgy déltájban, legálább harmincadszor Dancsó főtörzsmester. Magyarazott: itt a VIT. De mi az a VIT? Kérdezték tőle a vásárhelyiek.

Hát a VIT az — legalábbis a vásárhelyi Mini —, ahol rülettettek, pókereztek, blöfföltek is a kaszinóban; aztán poént kerestek a KISZ KB Ludas Matyjában; VIT-mérföldet futottak; showmúsortak a vízen; ettek-ittak, moziztak a Moszkva-klubban, megnézték a VIT-kiállításon, mit csináltak jól és rosszul, VIT-poénokat hallgattak, és vágtaztak, vágtaztak végkimerülésig. Úgy, hogy még lapzártára sem tudtuk, kik vágtaznak tovább...

M. E.

## Kik milyenek?

Mozart-felújítás a Zenés színházban



Szonda Éva, Vajda Juli, Iván Ildikó

Még az őszínház búcsúpremierjén, '78 februárjában mutatta be Pál Tamás Mozart Cosiját, s bár azóta átkerült a mozi színpadra is, most némi kényszerpihenő után öltött friss köntöst, fölújítás a javából. Nemcsak azért, mert Gregort és Rétit leszámítva, kicserélődött a diszlektikus (Varga Mátyás), evégből a színpad pónemeje más — így aztán ráadásul csupán, ha a címét is átfésztették: *Ilyenek a nők?* (Mind a felkiáltó-, mind a kérdőjelet a színpad biggyeszi hozzá, enyhe tanácsalanságot sejtetően, s bizony nem okatlanul, hiszen ez a fajta magyarítás vitatható leegyszerűsítése egy olyan eredetinek, amit úgy szoktak fordítani — ha egyáltalán lefordítják —, „Mind így csinálnák”, de ha az alcímét használnák is, többet mond a darab egészéről: *A szerelmesek iskolája*. Csi fan tutte ossia La scuola degli amanti. A szünetben harcos amazon incselkedik: *Ilyenek a férfiak*, mert azok kétkednek, fogadnak a női hűségére. Szegény balekok. Mind így csinálnák?)

Máskülönbén frappánsan talált, kellemdús zsúr az előadás. A színpadi műfajokban csöppet sem válogató Angyal Mária rendezésének legfőbb erénye az a diszkrét báj, amivel egyfelől időtlenségbe valószérűtlentíti ezt a csacska játszadozást, másfelől a karmester Cser Miklóssal finoman ügyel arra, hogy Mozart muzsikája megőrizze filozófikus méltóságát, grációz szépségét, klasszikus tartását. Azt a hitvallását, mely szerint az élet egyszerűre vidám és szomorú, felvilágosító és lehangelő, még ha ezáltal pesszimistán látatja is. Vagyis Angyal Mária nem hajtja túl, bomlasztja burleszkbe a színpadot, melynek bravúros és esztétikus belső tervválasztásáról Varga Mátyás gondoskodott. A szereplők játéka is mentes a mutatványosdítól, mozgatókoddal a rendező érvényesülni engedi a darab belső szerkezetét meghatározó szimmetriát. Csizszolnivaló inkább a világitás és a színpadi átrendezéseken akad, miként a zenei kivitelezésben is, főleg az együtteseknél, előfordulnak ritmikai pontatlanságok, időnként lelassul a tempó.

Mindemellett Cser érzékenyen közvetíti a mozarti de-

rút, s kivált tetszik, hogy az orchestert sohasem engedi a színpadi hangzás fölé. A hat szereplő közül mindhárom nő debütál, kellemes meglepetést keltően. Iván Ildikó Fiordiligije hamvas, friss, kolaratúrái pergőek; nem véletlenül az idei Ciffra-ala-pítvány kedvezményezettje, teljes stáb, hanem, mert új a rendező (Angyal Mária) és a diszlektikus fohász, mert fölfedeztetése máris azt jelenti, a berlini Staatsoperbe szerződik.) Marad viszont Szonda Éva, aki a kórusból lép elő szolistanak, s ha majd eldől, milyen szerepkörben bontakozhat ki legjobb formája — mert erre Dorabellójának egészséges, teltkarcsú szopránjából még nehéz következtetni — hamarosan erőssége lesz a társulatnak. Miként máris az operai szubdítanj — ha egyáltalán lefordítják —, „Mind így csinálnák”, de ha az alcímét használnák is, többet mond a darab egészéről: *A szerelmesek iskolája*. Csi fan tutte ossia La scuola degli amanti. A szünetben harcos amazon incselkedik: *Ilyenek a férfiak*, mert azok kétkednek, fogadnak a női hűségére. Szegény balekok. Mind így csinálnák?)



S aki egyetért vele:

Nikolényi István

## Tárlatnyitás Szentesen

Szentesen, a Kossuth téri galériában szombaton megnyílt a III. országos aktfotókiállítás. A helyi Mórca Zsigmond Művelődési Központ kétvétenként rendezte meg ezt a tárlatot, amelyre az idén 104 fotós 827 képet küldött be. A zsűri 61 alkotó 129 képét fogadta el

a június 16-ig nyitva tartó kiállításon való bemutatásra. A tárlat díját Jung Zseni (Budapest), Katona Bálint (Debrecen), Csabai István (Szolnok) és Ujhelyi István (Budapest) nyerte el képeivel. A tárlat anyagát a későbbiekben az ország számos más városában is bemutatják.

## Ásóval, kapával



A képről még ki nem derülhet: de állatok óvodája készül a Sancer-tavaknál. Terveit a vidéki állatkereskedő országos főigazgatósága hagyta jóvá, s a városi tanács felhívására a KSZV 12-tagú Bartók szocialista brigádja vállalta, hogy otthont terem, azaz barlangot, az oroszlánoknak, kis medvéknek. Csütörtökön a Széchenyi középiskola hatvan tanulója serénykedett az ilyenkor szokásos előmunkálatokon, szombaton pedig Virányi Mihály brigádja vonult ki. Ásókkal, kapákkal